

לשמוע קול תורה – פסוק השבוע

פרשת שלח לך

בין שוגג למורד

"וכי תִשְׁגוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה. אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֲלֵיכֶם בְּיַד מֹשֶׁה מִן הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה ה' וְהִלַּאֲה לְדַרְתֵּיכֶם" (במדבר טו, כב-כג).

הפסוקים עוסקים בקורבן שיחיד או ציבור מחויבים להביא אם עברו בשגגה על כל מצוות התורה. כיצד ייתכן שאדם יעבור על כל התורה כולה, על כל מצוות ה' – ועם כל זה ייקרא "שוגג" בלבד?

הרמב"ן מסביר שהמציאות המתוארת בפסוק יכולה להתקיים ביהודי מתבולל: "והנה זה כפי משמעו הוא קרבן מומר לכל התורה בשוגג, כגון ההולך ונדבק לאחת מן האומות לעשות כהם, ולא ירצה להיות בכלל ישראל כלל". ומדוע ייקרא העוזב את היהדות ומתערב בין הגויים "שוגג"? על שאלה זו עונה הרמב"ן כמה תשובות מדהימות, נביא שתיים מהן - האחת נוגעת ליחיד, השנייה עוסקת בציבור.

ראשית אומר הרמב"ן כי יהודי שגדל מגיל צעיר הרחק מחינוך יהודי איננו מכיר כלל את התורה ומצוותיה, ועל כן חוסר קיום המצוות בשוגג יסודו: "ויהיה כל זה בשוגג, כגון שיהיה ביחיד תינוק שנשבה לבין האומות". בנוגע לציבור מרחיק הרמב"ן לכת וקובע כי גם מחשבה מוטעית יכולה להיחשב שוגג: "ובקהל, כגון שיחשבו שכבר עבר זמן התורה ולא היתה לדורות עולם".

הרמב"ן מלמדנו – מתוך קריאה מדוקדקת של הפסוקים – שגם מי שטועה בשל אידאולוגיה לא נכונה נקרא שוגג. המזיד הוא רק המאמין בה' ומכיר את מצוותיו – ומתוך כך מורד בו, כפי שנאמר על נמרוד: "יודע ריבונו ומתכוון למרוד בו" (ראו רש"י על בראשית י, ט).

הרמב"ן מלמד זכות על כל עם ישראל ומדריך אותנו לראות גם בטועים מבני עמנו אחים של ממש – ואולי אף טובים מאיתנו, היודעים את הדינים אך לא תמיד מצייתים להם.

ומדוע נסמכה פרשה זו לפרשת המרגלים?

המרגלים הוציאו דיבת הארץ והסיתו את העם למאוס בארץ חמדה: "וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו נַתְּנָה רֹאשׁ וְנִשְׁוֹבָה מִצְרָיִם" (במדבר יד, ד). הרצון לחזור למצרים כמוהו כמרד בכל התורה כולה, כדברי משה רבנו: "אֲךָ בַּה' אֵל תִּמְרְדוּ" (שם, ט). התורה ניתנה לעם ישראל כדי שיחיו על פיה בארץ ישראל – ומי שמבקש להישאר בחוץ לארץ מורד בה' ובתורתו. אצל המרגלים היה חטא זה חמור במיוחד, הואיל והם ידעו את ה' וראו את כל נפלאותיו, ועם כל זה מרדו בו וביקשו לחזור למצרים.

שאול דוד בוצ'קו